

**ДЗЕЙНАСЦЬ НАВУЧАЛЬНЫХ УСТАНОУ ВІЦЕБШЧЫНЫ
ПА ВЫХАВАННЮ КУЛЬТУРЫ МІЖНАЦЫЯНАЛЬНЫХ
АДНОСІН У КАНТЭКСЦЕ НАЦЫЯНАЛЬнай
ПАЛІТЫКІ БАЛЬШАВІКОУ (1924-1929 Г.)**

*А. Л. Дзядзінкін
Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя
П. М. Машэрава*

На працягу усяго гістарычнага працэсу праблема міжнацыянальных адносін у межах шматэтнічнага рэгіёна патрабавала з боку дзяржавы пільнай увагі. Сама гісторыя вызначыла тое, што ніводны этнас не існаваў і не існуе ізалювана ад іншых, што на тэрыторыі кожнай дзяржавы акрамя тытульнага этнасу пражываюць і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей, якія маюць сваю мову і традыцыі, а таму дзяржаўныя органы і установы павінны забяспечваць іх права на нацыянальнае і культурнае развіццё. У гэтым і ёсць гарантыя захавання мірнага суіснавання этнічных груп у межах аднаго рэгіёна.

Большавікі, якія прыйшлі да ўлады у кастрычніку 1917 г., улічвалі такія абставіны, таму адным з накірункаў нацыянальнай палітыкі РКП(б) у 20-ыя гады ХХ ст. было выхаванне культуры міжнацыянальных адносін, якое забяспечыла б хуткае вырашэнне нацыянальнага пытання у дзяржаве. Задача выхавання была ускладзена у першую чаргу на Народны камісарыят асветы, аддзелы народнай адукацыі, прафесійнай адукацыі і сацыялістычнага выхавання, а таксама на адпаведныя губернскае аддзелы і камітэты.

Аддзелы Віцебскіх Акрвыканкама і Акружкама КПБ(б) праблеме выхавання культуры міжнацыянальных адносін у рэгіёне удзялялі вялікую увагу. Гэта тлумачыцца тым, што этнічны склад насельніцтва тагачаснай Віцебшчыны быў даволі стракатым. Так, паводле даных пералісу 1926г. сярод насельніцтва акругі беларусы складалі каля 78%, рускія-9%, яўрэі-9%, палякі-2%, прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей-каля двух працэнтаў.

Зразумела, каб пазбегнуць напружанасці у міжнацыянальных адносінах, патрэбна была даволі гібкая нацыянальная палітыка, арыентаваная на выхаванне ўзаемнай павагі аднаго этнасу да другога. Безумоўна, з 1924г. на Віцебшчыне найбольш важнай палітычнай задачай стала беларусізацыя, але разам з тым кіруючыя колы акругі актыўна падтрымлівалі культурны запатрабаванні і іншых этнічных груп. Такая пазіцыя суадносілася з агульным прынцыпам нацыянальнай палітыкі большавікоў- прынцыпам «пралетарскага інтэрнацыяналізму». На практыцы здзяйсненне гэтага прынцыпу праяўлялася праз правядзенне мерапрыемстваў па выхаванню культуры міжнацыянальных адносін.

Фактычна у курсе гісторыі, грамадазнаучых навук школы, тэхнікумаў і ВНУ выхавачы аспект набыў скразны характар. Так, для каардынацыі метадыка-выхаваўчай працы школ праводзіліся метадычныя нарады па усёй акрузе, арганізаваліся гурткі самаадукацыі палітычнага характару, а таксама праводзіліся абследаванні школ і інструктаж педагагічных кадраў з мэтай кантролю за вучэбна-выхаваўчай дзейнасцю.

Што датычыцца працы сярэднеспецыяльных устаноў, то тут важна ахарактарызаваць работу па выхаванні культуры міжнацыянальных адносін, якая праводзілася у Яўрэйскім педагагічным тэхнікуме. Тэхнікум быў адкрыты 1 ліпеня 1921г. і мэтай яго дзейнасці была падрыхтоўка настаўнікаў «преимущественно... для школ первой ступени, дошкольных учреждений и коммун». Цікава, што сярод вучэбных прадметаў фактычна раўнамерна размяркоўваліся гадзіны на яўрэйскую і беларускую літаратуры, значная колькасць гадзін аддавалася на выкладанне гісторыі, асноўнай задачай у выкладанні якой зноў жа было ідэалагічнае выхаванне навучэнцаў у духе пралетарскага інтэрнацыяналізму. Пацверджаннем гэтага служаць пастанова Віцебскага Губкама РКП(б), якая мела сілу да канца 20-ых гадоў, дзе адзначалася:

«При приёме в педагогические учреждения национальных меньшинств никакие ограничения или привилегии для той или иной национальности недопустимы». З гэтага факта бачна, што бальшавікі з аднаго боку не прыніжалі правы нацыянальных меншасцяў, а з другога боку не дапускалі канфліктаў у грамадстве на нацыянальнай глебе.

Адначасова ў ВУН перабудоўвалася вучэбна-выхаваўчая работа і змест выкладаемых дысцыплін. У вучэбныя планы Віцебскага педагагічнага інстытута уведзіліся новыя курсы: гісторыя сацыялістычнай рэвалюцыі, Савецкай дзяржавы і права, гістарычны матэрыялізм, дзе вывучаліся асновы ленінскай нацыянальнай палітыкі. Гэтыя вучэбныя дысцыпліны павінны былі выхоўваць «савецкіх будаўнікоў камунізму» у духе прынцыпаў «пралетарскага інтэрнацыяналізму».

Такім чынам, у кантэксце нацыянальнай палітыкі бальшавікоў, як бачна, значная роля ўдзялялася праблеме выхавання культуры міжнацыянальных адносін як фактара, стымулюючага мірнае суіснаванне розных этнасаў у межах шматнацыянальнай дзяржавы.

ВОЗРАСТНАЯ И ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ПСИХОЛОГИЯ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Дроздова Н. В.

**Белорусский государственный
педагогический университет, г. Минск**

В своем историческом содержании культура рассматривается как общий уровень исторического развития эпохи, определяемый такими важнейшими параметрами существования людей, как их отношение друг к другу и их отношение к природе. Источник гармонических отношений взаимосвязан, во-первых, с познанием самого себя, а, во-вторых, с действием, ведущим к разумной организации человеческих отношений. В этом случае за основу берется и развивается сформировавшееся на ранней стадии развития цивилизации «золотое правило»: «поступай по отношению к другим так, как ты хотел бы, чтобы другие поступали по отношению к тебе». «Золотое правило» стимулировало как осмысление ценности объекта межличностных отношений (другой человек, группа людей, народ, нация), так и представление о собственной самооценности (Дж. Гоббс, Г. Гассенди, Ж. Ж. Руссо).

На современном этапе развития общества можно сказать, что культура – это прежде всего свод «правил игры» коллективного существования, выработанная людьми система формирования технологий и оценочных критериев по осуществлению различных социально значимых практических и интеллектуальных действий. Это весьма широкая категория, включающая в себя большое количество сочетаний со словом «культура» – экономическая культура, эстетическая культура, этическая культура и т.д. Впервые за последние десятилетия наряду с национальной, морально-этической и др. в содержание воспитания включена психологическая культура. Необходимость формирования именно этого аспекта базисной культуры личности отмечена в опубликованном проекте «Концепция воспитания детей и учащейся молодежи в Республике Беларусь». Следует отметить, что термин «психологическая культура» не попал ни в один из отечественных словарей. Характеристику общей психологической культуры дает О. И. Мотков: «Психологическая культура включает комплекс активно реализующихся культурно-психологических стремлений и соответствующих умений. Развитая психологическая культура включает: систематическое самовоспитание культурных стремлений и навыков; достаточно высокий уровень делового и обычного общения; хорошую психологическую саморегуляцию; творческий подход к делу; умение познавать и реалистически оценивать свою личность».

Н. Н. Ободов в понятие «психологическая культура» включает три компонента: